

MÉG, MÉG

Még egy sort legalább
 a tatógó torkot
 betömni gombóccá gyúrt
 kérdéssel kesergéssel
 gégéjére forrjon
 intő károgása
 hihessem szakadatlan
 a vizek csevegése
 a szél ébredése
 a hajnali zsidongás
 s ott topoghatok én is
 a felosztatlan létben

Kornis Mihály

NAPKÖNYV (V)

Melegfront

1

„Sétálok a kihalt Petőfi Sándor utcán. S tovább a Bécsi utcán. Csönd van. Süt a nap. Meg sem állok a régi házunk előtt. Lábujjhegyen lépdelen, mintha múzeumban volnék; ráérősen, lassan. Visszalátogattam. A születésem előtti kora délelőtt lehet ez, vagy még régebben *ma*. De nem tudják! Nem értik, hogy csak szükségem van e sétára, valószínűleg az íráshoz, hogy utána mindent alaposan... Illetve idecsöppentem! Amit ugyanis egykor nem figyeltem meg, mert eszembe se jutott, hogy valaha is elfelejthetem, hogy elfelejthető a kézzelfogható, romlás eshet rajta, írmagja se marad, mire felcseperedem – azt most. Blazírt jó idő, csendes napsugárzás. És ahogy az emberek beszélnek, az ilyen: »Kilencre jár.« A tejes kalács órája, mondhatni. Járókelők alig, úri szombat van. Vagy üzleti negyed. Ezzel nem foglalkozom, magától értetődik. En el vagyok ámulva! Jólét. Lágy aranyreggel, belvárosi reggel, szolid pesti béke, ez az igazi. Amilyen csak a régi Londonban. Ott se.

Jó, hogy most sétálok, mikor itten jó még! Épek a házak díszei. Ragyogó oromzatok vannak! Kirakatok vannak. Van pénz. Van jog. Megfellebbezhetetlen hazugságok vannak. Ezek mind jól nevelt nagykapitalistákéi! Bácsikéi, akik tudnak több nyelvet, és öltözni. És nem látszanak! Vannak, kérem. A reggeli nap aranyfüstje vonja be a mindent. Elsuhanok egy konzolidált úri szabóság kirakata előtt, kábé Vitz és fia, Répíposta utca sarok, ahol a hatvanas években az a nagy állami csalás volt, most mondd

meg, végül a fél üzletet sítire vágják. Nem jól loptak. Vér folyt a vállatőszobákban. Enyhén pillantok oda, igazán mellesleg – szítáló napfénytől álmos kirakatban állnak a bábuk. Ilyen svájfolt babák. Karcsú derekú, szilfid női babák, tweedben és kasmírban, turbános fejjel. Slankok. Mennyire délelőtti ez, hmmm, ötletes-naiv angolszász katonai elrendezések. Beállítások. Ezüstlamé is csillan. »Azt mi a közönségünknek Wienből hozatjuk!« Valami várakozás és remegés, tompa ragyogás a járda felett – ó, drágám! – hullámszik. Elvonzza a figyelmem. Nem gondolok bele, honnan ez a feszültség: mindössze a kora délelőtt szétsugárzó izomlázát érzem, az erős nap alattomos tejsav-pezségőjét, mely pulzáva kedélyemet omlasztja, örli, dagasztja. No de azt elvárom! Akár valami forró s izmos-lusta vulva. Mmmmmmmint Psychopompos bizsergető fényköpenye. Fincsi. Nyikorog a bőrcipőm is, krokodilbőr cipőm! Minden megvan, na, az természetes. Tovahullámzom. Ez itt a Belváros krémje, a még érintetlen habja, fitos kis nők parafa cipőkben, meg puhakalapos gazdag balekok, vitézkötéses faszkalapok és úriasszonyképű cselédek sietősen a képzelt demokráciában, nehogy lekéssék a szövetséges katonai attasé – *átasé!* – Dorottya utcai rögtönzött villásreggelijét az áruházás Mr. Truman elnökké választása tiszteletére! »Közülünk való került be!« Korzó, pénzvágy, butuska remények... Melyeknek hűlt helyén mi nemsokára lapítva niemandok leszünk, de azért még nem most. Oh! Pinap-görlös loknik, nyári szövetben jól tartott, melegpuha popsik ringva el. Suhanvást kétoldalt folyton üzletházak és monarchikus stukkók, gondozott kapuk, »mint egy kis ékszer!« szépségű nyakkendőboltok és más zsidó briliánsüzletek; éttermek, kávézók, hajrigerek. Például a Corso. De jobb a sokablakos My Dear, ez a házukban étterem és kávéház, egy försztklassz délutáni csókhely, épp most folyik a kora déli lompos kitakarítása – lizi-tócsák a cigibüdös keresztthuzatban! –, mi által rosszkedvünk telét ők majd tündöklő nyárrá változtatják át! *Az Avo. Hahh.* Kékellő árnyékok. Hűvös kisbank-bejáratok, gumirádlis forgóajtók, nyugodt úri házak... Készülődés egy komoly forgalomra, mintha mélybéke lenne. És akkor még ez a rezgés! Ez a feszülés, a várakozás, de nagyon halkán, ahogy a vonósok játszanak elfojtott izgalmat Schubert első vagy utolsó tételekben, hogy szinte nem is hallod. Zeneakadémiába, lám, nemhiába vittél, de késő, hajad lebben az égen, s érzem, itt, a derekammal szemben a Főposta, amivel szemben laktunk, de nem fordulok arra, mélán továbbmegyek. Forगतom a fejem, el vagyok képedve, milyen szép a kis szülőházam! Vannak ám ilyen hajnali, szenilis ferencjóskaágok, hogy »milyen szép a kis szülőházam!« Hisz ez a régi lakásunk környéke, oly szívre ható, napsugárok övezte térség! Itt lehettünk volna boldogok! Karcosan szítál, akár egy esős mozivászon. A képe. »Ez a valóság.« De nem esik. Ragyog, ragyog a régi utcánk!

S a sok semmibe tűnt, ragyogó épület közt, minekutána nem győzők már magamban jólesően sziszegni, álmélnodni e normális, tömör valóság hajdani ködképe előtt: felbukkan valami sose látott Bécsi utcai márványcsarnok – *Cook Utazási Iroda?* – *Nobel Bank?* – *Morell és Fia?* – előkelő kapukörnyéke. Belebotlok. Úri helyen feketéllő hangyaboly: lökdösődő, izgatott emberek. Tömeg és áhítat. A miért – az nem látszik.

Várnak. Tolongás, de mi lehet? Jaj de izgat, ez fontos.

Máros márványborítás, de valami pazar ez a kirakatot keretező! Hüvelyknyi vastag bankmárvány, s ahogy a tekintetem nagy nehezen lekaparom róla, kikaparom a mákszemek közül – nem könnyű! –, észreveszem, hogy a konzervatív kirakat üzletiesen meg van bontva, pulttá van kiképezve, magaspulttá. Azon könyököl az öreg ór, magasított székén kuporogva a megbízott: portássapkás beengedő ember, szerencsétlen méltóság. Keskeny bajszú marha. Ki ez? Nem enged be senkit. Hagyományosan későn

nyitnak, kérem. Nagyon helyes. Vagy gyűlöljem? »Várok.« Miért? A tolongók tudják. De nem mondják, megtartják maguknak. Titok.

Megpillantom az órát.

Az órákat.

Az ór feje fölött az órákat, körben! Mindenütt az órák!

FELZENDÜLNEK. Sikoltnak a pulton és a falon, egyszerre zengnek, vernek, csilingelnek millióféle időmérő műtűrök

ezek a méregdrága szerkezetek! Hegyesek, karosok, súlyosak és bronzok, meg még rokokók is; asztaliak meg faliak, egyszerűek és bonyolultak, ilyenek meg olyanok, ördögi precíz időmérők, muzsikálva ébresztő varázsdobozok, csigacsengengettyűk, miniatűr verklek, tűzoltóharangok... »Idő!« Hát persze. Most van. Mi van most? Megbontották a falat, angolos kitekintőhellyé képezték ki a kirakatot, ahonnan a portásuk felmérheti, kit akarnak beereszteni, kit nem, ehhez tudni akarják a pontos időt, hogy mi is tudjuk, s aztán ne hivatkozassunk semmi csalásra! Ők ezt nem engedik. *Fair play*. Milyen jól van így! Tehát hamarosan kezdődik. Micsoda? Hosszú pálcával mutat a portás egy számokkal teleirt táblára: »Sorban kérem, a papirokkal! *Silence, please!*«

Nagy hemzsegés támad és összetorlódás; s mint bűvész kezében egymásra simuló kártyalapok mutatják tüneményes sorrendben a lapfigurák hasonló felső részét, úgy mutatkozik még ötször-hatszor ez a hallatlan fontos pillanat. De talán nem ugyanaz a hely. Felfoghatatlan. Nem. Dehogynem! Áh, nem tudom, nem is tudom... Kivehetetlenül gyors, ideges igazság: hiába akarom, nem fejtem meg. »Én nem értem, mi zajlik!« Menni óhajtok, »bocsánat, nekem még dolgom van«, és kitülekedem a sokaságból, ugye »nem is ide jöttem«, pusztán sétálni szeretnék a napfényes szülőutcámban, különben is oly ritkán sétálok, de most a Könyvhöz kell. »motivum és alapdíszlet«, mindent tüzetesen meg kell nézнем, mint aki nagyot sóhajt, nyári öltönytakózzebbe dugott lapátkézzel, és »tán még ide visszajövök«, de mintha mi se történt volna, fő a szorgalom...»

– álmodta egy szép napon történetünk hőse. „De ez most nem ide tartozik!”, és máris hevesen dobálta magát a hajnali, zűrzavaros ágyán, habár **az eljövendő éppúgy feltétele a jelenbelinek, mint az elmúlt. Ami jönni fog, és jönnie kell, oka és alapja annak, ami van. Nietzsche.** És ezt már felismertem az analízis idején, noha a Nietzsche-törődéket akkor még nem ismertem, mindössze saját kútfejből merítve, illetve *Werner Heisenberg* leszögeztem, hogy ami később van, lehet oka annak, ami előtte keletkezett, erre gyakran gondolok az utóbbi években, de nem tudom, miért, s hogy mire vonatkozik, valami ilyesmit egyszer biztos írok majd, mondtam Neki, ő pedig, természetesen, csodálkozott, „á, szóval, így gondolja, érdekes”, mekegte finoman, éneklősen, kedves kecskehangján mögöttem Asklepios, tényleg, miért is nem írok inkább mitologikusakat? Ám mindhiába rugdalta magán felforrósodott paplanát, „nem is szólt a vekker, akkor hát mi szólt, mire ez a titokzatos intés?”, de nem jött rá, viszont cefetül sajgott a nyelve alatt *a seb*, továbbá fáj a torka és a füle, meg az öt lecsiszolt foga pláne: „totál baj van”, gondolta, ám mindhiába próbálta érteni az álmát, hiszen már szinte álmában nekilátott, „milyen görcsös vagyok”, megint beleestem a nagy slamasztikába, mi az, hogy slamasztika, Anya kifejezése, „hm, Anya; jelent ez valamit?”, mindenesetre most *csengettek, első figyelmeztetés!*

Kiugrott az ágyból, mint akire rákiáltottak, verejtéktől vizesen, kelekótyán. Vakon átfutott Manyi szobájába, szeretett volna valamely nyugalmasabb felébredésig mocoogni vele összeölelkezve, de a nő akkor már nem volt a helyén. „Melegfront.” Fur-

káló, nyelv alatti fájdalomtól verve kibotorkált a vécére, leült, lógatta a fejét, „titkzatos, jelentős, de talán valami kiesett”, szipáskolt, „volt itt kulcsmozzanat egyáltalán?”, aztán előredőlt, „elfelejtettem, nem tudom, üres vagyok”, ekkor kis híján sírva fakadt, ám ahhoz sem volt eléggé „tele”, *még meddig?*, úgyhogy a konyha felé félúton, a sötét és hideg hallunk közepén, törődötten cidrizve csak rázuhantam Manyi jó vállára, „és beszédesen reszketve hozzátapadt”, ám ezúttal nem kezdett bele, mint általában, nem dadogta a fülébe az álmát. „Csókolta, csókolta, de fázott!”

Mert vannak ilyen hajnali, kibírhatatlan lakáshidegek, amelyek miriád nyilukkal mintegy bőr alá szűrják magukat, jeges hűvösséget injekciónak a gyomrodba és izületeidbe, hogy rohanni kell tőle, és kapkodva öltözni, s csak azután mosdani kissé, de attól csak vizes lesz az inged, és még jobban fázol, s már reszketsz ottan a hallban, kétrét gömyedve, gémberegett ujjakkal kinlósds csónakos cipőd szálassá kopott zsinórjaival, pocakodtól fuldokolva a felsötétben, azután mégis oly energikusan esel ki a langyos konyhába az első kávéért, kanászosan tenyeredet dörgölve és károgón danolászva, mintha tán megmenekültél volna, ám mihamar a konyhai hokedlin gubbadva, míg kezed a kávéspoháron melegszik, tekinteted pedig kedves nőd jól kitöltött hálókabátján, emlékezned kell még az előző percek kiúttalan rémületére, te senki, a magyarázhatatlan riadalomra, jégvártyavékony létbizonyosságod gyanús cikkanásaira...

„Mégis élek. Mi a túrónak?”

Manyira bámult, cipőjét nyikorgatva, alulról.

„Az éjjel-nappal lelkében dongó fogalmazáskényszertől fáradtan, akár valami örökre felszerszámozott ló, ki fejékét csörgeti a vályú előtt, a vizes szalmán is! Meg a sorsát. Ezt az országot, a semmit... *Ne írjak a Kádárról mégse?* Manyira bámult, cipőjét nyikorgatva, felülről. – – – Mint koronaékszerem csillogsz az égen, te, Selené, naponta fényesre szereted a cicáim, ellenállhatatlanul jókat sütsz etcetera, de én már úgy szeretnék csendben feladni mindent. *Néma felkiáltójel!* Kudarcot vallottam. Szép drámai. Még nem vallom be, de már tudom, érzem. Küzdök ellene, csakhogy nincs kiút. – – Mit akarnak álmomban az órák? Mi az, hogy Petőfi Sándor utca? Hazugság? Bankvágtyak. Össznezemzeti pánik! – – Kövéren odabújt a feleségéhez a konyhában. Nem gyújt rá a pipájára, ezt is megtiltotta magának. Kész. Az írók menjenek haza, hallgassanak rádiót vagy ne hallgassanak rádiót, úgyis meg fogják banni, ők készek. Reménytelen, érdektelen lény vagyok. *Be kell fejezni a Kádárt.* Hazudni még lehet, hazudni mindig lehet, de most jön a nem tudók kora. Nyomulnak a gecik. Következik az utolsó epifániája! Csőd. – – *Vagy csak újra írjam át az elejét?*”

– Feldöntötte a kávé!

Mert félt. „Féltem.”

Most épp azóta félt, hogy befejeztem a Történetünk hőseit. „Dögletes hőség volt itt, baromi pára”, mivel úgy érezte, hogy jó, majdnem jó, „sikerült a lehetetlen” – hát ettől nadrágszárba zuhant az élete! Először is nem tudta pontosan, hogy a szövegben ezután mi következtek. „Üres és fáradt volt.” Gondolta, „na, adok magamnak két hét jutalomszabadságot”, amibe viszont annak rendje és módja szerint beletételeztem. „Össevezstem a létező pénztárosnőkkel.” Lelketlen fővárosi pillanatok. „Ezt is megírom majd, mondd már.” De nem írta meg. Szabadsága második hetében unalmában már rágyújtott egy cigarettára, fél óra múlva hajszál híján megcsalta a feleségét, hajnalban álmatlanul összeszerelte az új íróasztalát, „nem jó”, másnap haladéktalanul visszatolta a szobájába a régit, de addigra begyulladt a toroka, megfájdult a füle, és kin-

zón fájdalmas afta nőtt a nyelvgyökére is, amitől meglepően gömbölyűen kezdett beszélni, „szinte vacsokol”, s már fülészhez is kellett járnia naponta, „Önnek belobbant a külső hallójárata!”, nemcsak fogászhoz két-három naponta, hamarosan pedig már egyáltalán nem tudott se rágni, se nyelni, se beszélni, se enni, ó, micsoda szerencsétlenség, a feje emeletes fájdalomssággá lett a nyakán, viszont csikorogva elindult az új fejezet írása, „ha még nem is izlett”.

Az új fejezet az előzőt folytatta.

A Kádárban játszódtott. Ott volt muszáj neki, ha már az előzőben konokul ragaszkodott ahhoz az ötletéhez, hogy történetünk hőse ott ebédeljen, ahol akkor „Ahol a valóságban.” A valósággal azonban rengeteg baj volt. (Jellegzetes írói panasz ez.) „Hogy érzékeltetem majd, hogy Kádár nem a Kádár, szimbolikusan sem? Mint ahogy én se én vagyok, most véletlenül. Ki hiszi el? Aznap délben heves eső is volt, a fullasztó napsütésben csak percekig tartott, a tányérom mellől néztem, jó, ez megírható, de félre fogják érteni (kik), »pont a Kádárban, hm!«, mert valami átok folytán ugye itt, Magyarországon minden *Kádárrá* lesz, továbbá kétségtelenül összefutottam ott egy régi barátnőmmel, akit már vagy húsz éve nem láttam, mondjuk Szfinxnek nevezem majd, na jó, s mondjuk majd az USA-ban él a bolond férjével, még talán ez is megírható, de hát e tömény giccs nekem csak mint egy délutáni faszrázás – a szuggesztív epizód! – felvezetése kéne. Szabad ezt?” – tépelődött a bolond író, képzelt naplójában. És valahogy nem szerette a jelenetet! Mégis, már hetedik napja írta fogvacogva, feldagadt képpel, hősiesen írta, hej, csak azért is megfestette a remek mivű ebédlői csendéletet, amelyben a Klauzál téri bájos csehó kékes fényű Seol-Alvilágként lepleződik le, mi több, már bejött a képbe Eliz, A Legfontosabb Asszony előző férje, Máté is, felnőttesen felszínes kamasz lányukkal, Fánival, szóval bejött a szép múltunk, mert hát ezek a valóságban is bejöttek akkor a Kádárba, na és, ezt mi a fenének írom le, mi ebben a kunszt, hogy jön a Fájdalmas Önarcképhez, „amit valahogy azért még le kéne csengetni, hát még hátravan a szörnyrész második fele, de sajnos, csak a Kádár (brrr!) után...”

Ez volt a fejlődése Tábornak: „a megélt valóság”.

S tegnapelőtt délután már azon kapta magát, hogy nem is ír. Kártyázik. Ül az asztalánál a gépe előtt, és szórakozottan pasziánszozik munka helyett! Azonnal kicsapta a füzetjét, lángoló arccal fogalmazott egy állítmányi mellékmondatot, vagyis elkezdte a műszakját, ám nyirkos borzongással súgta bele éjjéli nassolásoktól pecsétetes írómacskája kivágásába: „Csak kötelességből nem hagyom abba!”

Így hát azóta lábujjhegyen élt szorgos-dolgos, felnőtt kínban.

Ugyan e hamuszürke reggelen, a hokedlin ingadozva éppen azt remélte, vajha csak tegnapelőtt óta volna ez így, „amikor rádöbentem, hogy baj van”, a kártyák előtt hófehérre válva, „és mondjuk ez szüremkedett be az álomba is!”, másfelől azonban rémülten sejtette, hogy immár harmadik hete, vagyis a Történetünk hőse befejezése óta – „Dögletes hőség volt itt, baromi pára” – épp ennyire „unatkozik”. Megjött a rossz idő, s vele az unalom. Unalom? „Valójában lebírhatalan depresszió volt ez, a megélt tökélyt rendszerint követő romlás.”

„Én vagyok a Tábor, aki nem tud tökéletes lenni, holott szükséges volna. Semmi más nem szükséges” – gondolta ő, helyesebben ismételtette és zakatolta magában, midőn kilépett házuk elszállítatlan szeméttől bűzlő kapuján, egy ónszín csütörtök kora reggel, rosszkedvű november idusán, azon is túl. Mennie kellett a Kivételezettek Kórházába, beteg fülét és nyelvét megmutatni a hűvös főorvosnak. Elmenőben, a függőfolyosón benne mocorgott felesége puha szava, „sétálj egyet utána, sütni fog a nap, ma nem is lesz hideg”, jó, jó, megcirógatta, kifurakodott mellette, „de miért küld engem sétálni ilyen rossz időben, mit akar ezzel”, melázott még a lépcsőn is, lefelé rohanvást, továbbá azon, vajh miért visszhangzik benne ilyen hosszan a nő banális tanácsa, „vannak mondatok, amik belém akadnak, valamint a bogáncs”, ám mire a kapu alá ért, már ép-penséggel csakis az előző havi, jól sikerült fejezet egyes mondatai csokolgatták a fázékony, kába lelkét odabentről, khhm, hát igen, sajnos, idestova három hete felütötte a fejét ez a veszélyes – meddő korszakait előző – gyarlósága: „füрге lépteim az utcán se tudott lassítani most már”, „futva merengett”, és „azéletazize T. SZERINT AZ ÉLET JÓ. Még egyszer: jó” s a többi. A fenébe!

Acélkék reggel volt.

Alpaka ködszín, észak-pesti, didergős. A nap se süttött, persze. „Majd fog! Megígérték Manyi meteorológusai!” S míg vonult a füstös Rákóczi út felé, keserű képpel himbáltatta magát a nyirkos, kékesszürke ködben a széllel meg a kénytelen felöklendezett mondataival. „De nem akarom hallani!” És magára duzzogva, hirtelenében csak azért is új s új mondatokat ötlött ki, hogy ne kelljen amazokkal foglalkoznia.

„Buszra szállt, majd a metróig süllyedt: *hajózott.*”

„Belső nyelvén rég így nevezte a sajátosan átmeneti, álomszerű lebegést, ami a közlekedési eszközökön mindegyre elfogta.”

„Hogy félnek! Denevérkiáltás-szerű gesztusok a leülésben, állásban, a helyfoglalásban! – Itt erősen érződik az is, hogy aki azt hiszi, állampolgár, alkalomadtán bármire képes.”

„Már ahogy az Urániával szemben feltürelmetlenkedett valamelyik arra járó buszra, »amelyik a gyilkosomat hozza el egyszer«, és egyetlen megállón át figyelte a kopott műbundások hallgatag népét, mindannyiszor megérintette a lelkét a...”

„A ki nem sírt sírásunk? Ám ha felhangoznék, máris nevetséges lenne! Késő. De tán nem is sírás, ez valami hideg árnyéklepedő – a szürke borzalom. Rajtunk és gyermekeinken. Az életsuliból lógó, eleve bukottak megátalkodott, nyúlszürke közönye! Rutinírozott *háflingek*, tettetett-mogorva öröknegyedijások. Micsoda százalmas komolykodás ez ebben a mozgó ólban, amihez közünk semmi, épp csak egymáshoz préselődve...”

„Ezek az elszánt gyávák! *Én:* csak hátsó gondolat. (Foglalkozásomra nézve, ha ez érdeklí, áruló vagyok És Ön?)”

„Közös ringás. A titkos vigasz – mind elvesztünk, de én nem!”

„Tolvajok alkalmi pihenője; mit bámulsz, fordulj arrébb, te! Fénytelen szemű, ádáz önkéntesek kényszerű összefutása két mocsaras frontszakasz között. Ahova megyek, ott nekem kicsit könnyebb lesz! Továbbá ez égetően fontos. Legkisebb lépésem is zsoldnövelő... Túljártam az eszeteiken!”

„Nem lehet velük micsinálni. Magammal se tudok itt mit kezdeni már! Az ügynevezett kedélyes, alkalmi elbeszélgetések – hazugságok. Apám nemzedéke még tudta,

mert kigyakorolta az óvóhelyen, de mi már rendesen hazudni se tudunk. Bevágnék a pofájába inkább egy hatalmasat! Azt kiélvezném, az biztos, de jaj, annyi sok macera jön utána, közvélemény meg rendőrség, végül pedig megint csak hazudni kell: ismét oda jutunk, ahonnan elmenekültünk.”

„S ilyenkor mindjárt felfújta magát, akár egy beteg papagáj. Ha tehetne, gyorsan elfoglalt egy szakadozott bőrülést, mohón lecsücscent. Kibámult az ablakon, merőn.”
„Tulajdonképpen szégyellte magát.”

„Ez az érzés valamivel később, a földalatti-szerelvényen már bádogkemény héjú búskomorsággá terebélyesedik: kezdetben nagy sietve mindannyiszor az újságjába zuhant, *menekültem*, bár a kihajtott oldalak fedezékéből néha szórakozottan leskelődött is; mint álomban néz az ember félre, hogy észre sem veszi, csak a nyála íze keserűbb, így stirólta ő a gyűlölt másikat meg a tikjét, a metrószegénység csináltan önérzeteskedő, árulkodó fogásait: »hentesölében dédelgeti a cekkerhúst, valamint gyermekét, a jövő hentesét!«, vagy »orrhossznyi közelségben sem néznek egymásra, azért se, ugye, idegenek, tehát utálkoznak, de ha véletlenül egy iskolába jártak volna hajdan, most rókamossalylal lapogatnák egymás hátát!«, és: »az apa faszari bűnöző, az anya meg nem hiszi, a gyerek azonban tudja, és azt is, hogy az apja tönkre fogja tenni, lágymányosi tanáreberek, az anya is bűnöző, hiába tördeli a kezét, nem fognak elválni, és a gyerek olyan lesz, mint az apja, még a gyerek gyereke is olyan lesz, *add fel, add fel!*« – – »Vagy ha a tömegtől már olvasni se lehetett, nemhogy leskelődni, a kocsik felső világitótesteit kémlelte csak, a műanyag fedelek tejes derengését...« »*Tejes derengés, langy hamufény* – reinkarnatív szavak: emlékeztetők; valaha az omnibusz belső fényeiről gondolta ezt.« – – »Egyebekről nem szólva: kocsmái lángok, a Zsidó utca tűzvészei, középkori gyertyalobbanások.« – – »De olykor még ez az utazás közbeni álmodozása is avittul disznó sanzonrefrénnek tetszett a ‚valósághoz‘ képest.«”

Ez a nyirkos fos. Csak vége lenne már.

„Bemásztam a gyomorba, e világ fejedelmével egy bérlet árán összevegyültem. Illúzióm az, hogy megőriztem az inkognitomat.”

„Imádkozott, hogy vége legyen, előbújhassék a gödörből...”

Ez is a „hajózás” része volt, „az elunás”, hogy az ember – kicsoda? – már csak előjönni szeretne a föld alól, kis időre megint megszabadulni az alagúttól, amelynek sötét mélyén, fizetség ellenében, zúgva, csörömpölve helytől helyig szállítják az önkénteseket, minket, ezen úgynevezett tiszta háború örömkatonáit, katonakurváit... S bár most, e hirtelen támadt kép ostorcsapásaképpen az ülésről is felpattant, ameddig általában nem szokott eljutni, különösen nem kora reggel, mindjárt vissza is csücscent engedelmesen, és „ezt most átjátszom, mintha művész lennék”, gondolta ügyesen körbetekintve, félszegre vett mosollyal, s hosszan vakargatta fekete jambója alatt megharatosult, ősz fürtjeit, majd sunyítva szatyorba rázta az újságját, és nyárspolgáriasan a semmibe meredt, csakhogy még mindig két megálló volt a Moszkva térig...

„Azelőtt legalább föltehettem a lábam mikor a nagypapával a nagykörúti fapados villanyoson mendegéltünk a Blahától az Oktogon felé, főleg kommissiózni valahogy esős-nyamvadt napokon mindig, szakadozott képek

rohanó házfalak, boltfeliratok, és üvegtáblákra festve hogy
 TEJÉRT-KÖZÉRT-GYÓGYSZERTÁR-RÖLTEXBOLT
 »meg tetszik engedni, hogy az onokám feltehesse a lábát?«
hadírokkant ülőhelye, az pont jó, élvezettel, szótagolva, ami kint látszik
 előadásszerűen, így tanult meg olvasni az ember
 kezdetben kaland volt a közlekedés
 közölték, levisznek, öltözzek, vagy ők öltöztettek, aggodalmasan
 az útra hócipő, vastag bebújós kabát, sisegő nadrággal, mégis karra vettek
 úgy vittek, pedig siettek, mintha mindannyiszor égő házból mentenének
 a szívük égett, izomláza volt a szívüknek érettem
 és akkor mondjuk
 leértünk az utcára és ott a
 a Petőfi Sándor utca
 télen-nyáron, reggel, délben, este
 a Főpostával szemben a kapunk előtt hajnali tócsákat látok
 fekete csillogást, ijesztő autóhangokat, csikorgásokat, akárha
 vadállat ugrik az arcodnak – és mellé!
 elszárgul az autóhad, felfreccsenti a pocsolját, mehetünk
 vagy ahogy anyu vitt pirkadatkor az óvodába, sietve, némán
 magába mélyedten, mint Eurydiké, lobogott a fénytelen szövet
 télikabátján a kapucni, a Párizsi utcai zebra előtt felkap
 nem enged egyedül az úttesten, én meg a nyiladozó sötétben riadtan
 arra gondolok, »kora reggel alszik még az utca, a járókelők mégis járják,
 ijedten belemásznak a szájába«, a kiszámíthatatlan szörnyeteg odvas
 torkában evickélünk előre, a rémhidegben idegesen átszökődösünk
 a túlsó oldalra
 ott a sarkon mindjárt az a koszos aszfaltszín dombormű elbukó
 rohamsisakos meztelen vasutas honvéd *zsidó?*
 mártírt emel fel a pocsoljából a Magyarok Napasszonya, sajnálja
 vagy ki ez, megőrült mártírok, de ilyenkor nincs idő megállni sajnos
 bezzeg a Papával hazafelé mindennap!
 de reggel is mindig belém vág a háborús örültek iszapos dombormű
 képe, míg szállunk anyámmal a Párizsi utcán a Városháza felé
 micsoda szűk utca! mint egy jóslat
 sötétlila jéghideg levegő van benne
 hajnaltájt pláne veszélyes, tüzelő orcával bámulom a szürkület felhőit
 Anya vállán, rongyos denevérszárnyak mögül szívárog
 a félnék világosság
 holtfehér reggel
 vagy
 mikor négyéves korom tájt téli vasárnap a Margit hidnál
 buszra vártunk
 ment a család a zörgős ródlival a Teca és Dini nevű gazdag baráték kertés
 háza melletti sziporkázófehér dombra, a sáros megállóban a toporgásban
 kihévílt gyerekes családok, csicsergő talpú hócipők, nagyródlis apák-anyák,
ma lett tél, jé, tél jár a képzeletemben!
 sok fegyelméletlen tolongó pesti család, rózsaszín

cicasapkás gyerekekkel, de én máris öreg vagyok a fehér hócipőmben
habár lelkes és lázas is a türelmetlenségtől, csak azt máris
nagyon szeretném, ha egyszer se kellene a jeges Nagydombról leszánkáznom
majd kölcsönadom akárkinek, vagy Apa vegyen az ölébe és úgy
különbén én a felnőttekkel akarok lenni, az jobb, jobb, mint a hó,
hogymilyen érzés nagygnak lenni, de mégis azért
fuldoklok az izgága reménytől, ugye megyünk ródlizni, most beáll a
busz, olyan sötétkéek tompa fejű parasztbácsi, mi, szabad népek hörögve
megrohanjuk

és lassan dohogva-köhögve dőcög
fel a meredek úton, nyög, hogy ki nem pukkad a kereke! az anyámnak
mohó szemű férfiak mindjárt szívesen helyet adnak, köszöni, ölle vesz
hócsillámos haját igazgatja, Apa a ródlit alatt inog a peronon elszakítva
és csak szagolom a mama hóleves kabátgallérját, odatapadok, úgy
bámulok az ablakon túlra »mi ketten«, a hegyi járdán puha vattahó, amibe
szép kis sose használt ékszereket kéne tenni, mint otthon *a maradék múlt*
és le van a világ kellemesen halkítva, a buszon fenyőszag, nevetések
meg ilyen langy emberi párák, növekvő ünnepi izgalom a hegytető
közeliében

igen

hasonló ahhoz, mint amikor

Anyával egyszer egész kiskoromban kihalt vasárnap délután gyalog
kopogunk magas házak közt, langymelegben, fárasztó vendégeskedés
után, valami ismerős cukrászdát kerestem, ahol kárpótolhat
akkor megint nagyon szerelmes volt belém, nem is titkolta
na ja, elfogadtam tőle ezt, kicsit untam már, de azért leereszkedően
élveztem is, hogyan cipel felpirulva, mindig vigasztalni akar, jóval tömni
titkos kettes, meg hogy ő ehessen pürét, *fúj*, ám üres utcákon sietünk át
»nincs meg a cukrászda, de sehol nincs cukrászda, semmilyen cukrászda«
az elején még pont ez az ünnepi izgatottság, bujkáló izgalom és bágyadt
napfény is szemereg a járdára, ám senki az utcán, egyre csak senki-senki
teremtett lélek se, elaludtak, elvarázsolt város, elmentek a Népstadiba
csak a mi léptünk meg a tündező napfény, és lassacsckán hűvösség
támad, gyászos alkonyi fátylak hullanak a világra, megint »el vagyunk
varázsoltva«, érzem, és »nehéz helyzet« nem szólok, nehogy ő is
megijedjen, »eltévedtünk, vége, majd én vigyázok rá«, de akkor, jé
átbotlunk egy fényesre koptatott küszöbön, ahol habcsók-csengőkkel
csilingel az ajtó, aprócska poros hely, vén barnásfekete pult
túl fehér fityulás nénik gyászruhában, mit kérek,
nem tudok megszólalni, olyan furcsa minden

Anyá felemel, és az üvegen át mutogatja burrogva

»indianer, itt ez a gömbölyű nagy kalapos, látod, vagy rigójancsi,
az a kakaóhabos kocka, a ragacsoscsukor-tetejű meg nagyon finom ám!
eredeti dobos« és az eladónők is olyan ragacsosan rajongva várakoznak
hogymajd mit mondok, de nem tudok megszólalni »egyszer már
voltunk itt, az üres utcán is, meg a sütemények előtt is, pont így«
olyan szörnyű ez, megoszthatatlan, »te is mindig Mama vagy«

csak elbőgöm magam, Anya megsértődik, veszekszik velem,
 »minek hoztalak ide«, de már ő is sír, vállát vonogatja, rám néz
 nem szól hozzám, könnyes szemmel, villára tűzve dobálja a
 tortadarabokat a szájába, míg cigányútra megy, köhögni kezd, én is
 köhögök és zokogok,

vagy

amikor tavaszi vasárnap kirándultunk a Fogaskerekűhöz!
 kivonultunk a Szabadság-hegyre napozni!

Uramisten! »a kivonulás!« *Apa félig tréfás kifejezése*

a csicsergő kommunista tavaszban, Május 1. után az emberek fűrtökben
 lógtak a villamoson meg a buszajtókban a Moszkva tértől à 2 megállót,
 korabeli raktárosnyelven szólva, dalol a tavasz, kérlek, kék inges
 kohászinasok, izmos komszomolisták helyett a kifosztott pesti zsidó
 családok meg a királyok, hercegek, grófok száználmas leszármazottai
 közül akit még nem telepítettek ki vagy már visszazökött, vidáman
 rohanunk engedélyezett szabadidőnket ellébecolni Csillebérc
 környékén, kisemberek kvázi, vágynak a hegyre, auf dem Herde,
 mely egykor az övék volt, nem téma, a Fogaskerekű végállomásánál
 »varázsütésre« feltáruznak a tömegbuszok, s mint máktöltelék zuhog ki
 a repedtre tömött rétesből, aszfaltra potyog a sok ember, »ááuuuhh!«
 üvölti a hétköznap sunyítva dolgozó nép, egymáson átgázolva csörtet
 a kockaköves úttesten túl a Ferencjóska építette sínpálya végéhez
 itt aztán a családok megint vadállati izgalommal csatáznak az ódon
 kocsik fapados helyeiért, bizony a felajzott légkörben lökések, rúgások
 kis sértő megjegyzések magától értetődnek, mind intézkednek ezek a
 turistabotos, bricsesztes, deklasszált földesúrmaszkirozott segédmunkás
 családapák tyhíjj! foglald az ablakokat a gyerekekkel! párálló hónaljok
 szivárgó elemőzsiás kosarak, benne citromos tea, csatos üvegben és
 szalonlakatonás szendvicskenyerek, olvadt, szétkenődött Ada és Téalapó
 csokoládékkal, cikkbe vágott almagerezdek, az egész pedig az agyonolvasott
 Ludas Matyi – Magyar Dolgozók Pártja Humoros Hetilapjával letakarva
 boldogságtól döng a szívünk, amint feltolakodunk egy ilyen ántivilágból
 itt maradt kocsira, mert itt minden *tikfa* meg fényesréz, még a békeidőkből
 de az hagyján, fiam, hanem nézz a kocsi alá, ez fiam ténylegesen
 fogaskerekű! lehajolok és megnézem és nem hiszek a szememnek, tényleg!
 fogaskerekűek akadnak a középén elhelyezett sínvasba, csoda
 hogy oldalra nem dől, technika csodája, ugyebár amikor még hasznosan is
 gondolkodtak, és kicsit jót akartak az emberiségnek a tudósok, a császár
 tiszteletére nagy bedobással megalkották ezt, mint a hernyó, fölharaszol a
 hegy tetejére, lassan, de biztosan, *nekem legyen mondva*, »itt százévenként
 ha egyszer fordul elő baleset«, de ez még mind hagyján, hanem az áldott
 fogaskerekűszag! amit a legjobban szerettek, ilyen öreges boldogságillat
 meg pácolt fa és nem tudom, mi, akácillat, hársfa meg szandálszag a
 szalonnás kenyerekével keveredve, és hozzá még a toporzékoló sóvárgás
 hogy végre induljunk már, lóduljunk, gyerünk, fűtyüljön a kalauzjutka, na
 mutassuk meg a világnak, mit tud a világ legelső fogaskerekűje csinálni, ha
 akar

MOST

nekivág a százéves sárga! csodák csodája beindul, lombos gallyak karistolják surrogva a félig lehúzott ablakokat, ez is oly különlegesség, ez a bebólintó virágzó fák ütemes csapkodásai, meg a csihuhu-kattogás, a csihuhu-dromm! dromm! dolgozik elől a császári gőzmozdony, emelkedik kebelem, most végre gyorsan feltérdelhetek, kéjjel lebámulhatok a város kicsinyes szakadékába, százszorszép lombalagútban s füstös hétköznapunk odahagyva, felhúzzunk ám a zöld magasba, a Főcsúcsra! előttünk egy teljes jó levegős nap, még idebenn a kocsiban is ziláltan elragadtatott kirándulóhangok, afféle jólesően reakciós polgári mekegések: »gyerekek, megyünk Nap nénihez látogatóba! anyám, hol a fésű?, gyönyörű időnk van, kár, hogy nem hoztunk fényképezőgépet!«; aztán az első vagy második megálló előtt, a vonat mellett rendre ferde szemű pajtások szalutálnak az árokban »pá-pá, koreai, pá-pá, éljen a békeharc, Kinn Csüng!« ezek itt mindig át akarnak menni, de sose tudnak, biztosan eltévedtek, csak állnak vasárnaptól vasárnapig kényszerű vigyorral, és nem látják, hogy a teljes vonatunk vihogva megveti őket, jaj, máris új táj és csengettek az éltanuló koreaiaknak, mi viszont ezáltal is haladunk feljebb! hátradőlök kéjesen, elcsigázottan a fából ácsolt, gömbölyű szélű ülésen, »túl jól megy dolgunk, hová tud még emelkedni egy ilyen fogaskerekű hát ez csodálatos!«

a Földalattin

majdnem ugyanilyen félkörülések voltak, az is olyan jó volt utazni a Földalattin az Erzsivel *Vörösmarty tér – Allatkert* mondjuk az Allatkertbe micsoda utazás! először is most szépen lebattyogunk a Gerbeaud előtt a rücskös fehér kőlépcsőn a gacsos lábú édes nagynénikém kíséretében a föld alá, a kicsempézett állomásra, tisztára mint egy fürdőszoba a felnőttek is meg vannak illetődve, mégis, ez egy más hely, úri hely, csend a Földalatti sehogy se illik a proletárjövőkbe, mint ahogy a Fogaskerekű sem, mert ezek még *egyéni kikészítések* voltak, szóval nem haladás rajtuk utazni, hanem álom, mert valami hallatlan különös méltósága van a helynek kimondatlan és kimondhatatlan szomorúsága, talán az Erzsébet királyné itt felejtett, skizofrén-drapp hangulata, aki egyszer ráült a kötelességtudó segg férjével együtt a Millenniumi Kiállítás megnyitása alkalmából, kérem *a megjelent előkelőségek kíséretében a vonalat kegyesen végigutasták* utoljára ugrik be a kocsiba a kalauz a kocsikulccsal, de mi akkor már nagyon jól ülünk, beljebb gyúri a tömeget, »húzódzkodunk beljebb!« egyetlen ingerült mozdulattal behúzza az ajtókat, és ehhez egy ilyen *kinyúlós* mozdulata volt, mint a japán színházban az agresszív íz szerzetesek szoktak fenyegetőzni: abban a vastag, sötétkék vasutas-egyenruhájában váratlanul kitámad terpeszben, elkapja a tolóajtó két kilincset, és összerántja, de ügyel rá, hogy nekünk, szarházi utasoknak megvetéssel háttal maradjon mindvégig, majd az összerántott ajtóban durva célszerűséggel megforgatja a kulcsot, ajkai közé préseli a nyakában lógó sipot, és füttyent, mint a smaszerek! de mi akkor már primán ülünk mindig Erzsivel, mi ugyanis rendre elsőnek tolakodunk be a hajóba, mert ő kislány korában is ezen utazott haza, *akkor tudtam először megfizetni*, úgyhogy itt

ő alaposan ismeri a járást, mindjárt levágódunk a vonatvezető mögötti szép sárga-barna fa félkörre, onnan majd jól ki lehet látni, ha felérünk, én meg lábam lógázza rögtön elpittyedek és bambázok, olyan szép barna az egész kocsis, inkább barna, mint sárga, de nagyon szép, a formája is csupa ívelt vonalak, fatokos ablakok meg évszázados pácszag, biztos ezeket a régi földalattikocsikat még úgy készítették, mint a *sztradivárit* hogy alulról bezengjen játék közben, szóljon, énekeljen, mondja, hogy a létezés titok és csak a halál rendőr, de addig még sok van, pókhálós kanyarok, zúgás sinrikolyok, kattogós fekete pálya, a *Vörösmarty térrel* kezdődik, de hamar felgyorsul, fel se térdelhetek és máris *Deák tér* ami nekem egy köpés csupán ott az iskolám, nyomaszóan közeli megálló, azután viszont nyertve-sikongva meglódul a vascikó, és *Bajcsy-Zsilinszky útja átszálló!* kurjant a kulcsos kalauzt játszó munkás, gőgös megjátszással, míg tépkedi a közben felszálltak jegyeit is, én meg »nahát egy helybe topogunk, sose érünk ki!« rémüldözők hisz ez még mindig csak a *Deák tér* másik vége, a *Bajcsizsilinszki*, aki büntetésből kapott ilyen kis távolságú megállót, mert ő valami lövöldöző ellenproletár volt, és csak dühében védte a zsidókat, »szerencsére úgy utálta a németeket«, ezt Apa rebegős tisztelettel emlegeti mindig, »az még férfi volt« de az *Opera* után már sokszor és sürgetőleg fogdosom az Erzsí fehér púpos öregasszonytérdet unalmamban, jöjjön minél hamarabb a *November 7. tér átszállóhely*, onnantól aztán már jön a szabad hangulat, az örület, a Liget az Oktogon amúgy is nekem nyitott könyv, mivel mi az Abbáziába járunk haboskakaózni az Erzsível hetente egyszer, az Abbázia ugyanis a törzshelye neki, a *Zabázia*, az egy jó hely, ki ne tudná, mindig zsong az Abbázia, cseng és bong, nagy a kivilágítás, mióta renoválták, a környék összes vénasszonya ideszokott, »igen finom a kakaójuk«, meg a freckelők szájú férjeik is, ilyen fittyedt ülepű trotlik, szivarozva, egymást hersegőn túlkiabálva, mind sóher álló nap csak ülnek semmi mellett, bokára zuhant zokniban, és nyaliznak a főpincérnek, észre se veszik, hogy kimozaikozták körbe a falakat, ilyen szép piros-sárgára, meg tengeri moszatos akvárium is van a lépcsőnél, de csak maguknak úsznak itt a diszhalak, csupa csengés minden, és mind egyszerre pöcöggetik kiskanállal a sok szimplás pohárt, ez egy ilyen össz-zaj, igen, a trotyliseregnek a hangja, de tilos a kanasztázás, ebből már több botrány is volt, szigorúan lecsapnak a paklikra, egy kávéfőzőnő külön figyeli őket, mégis megpróbálják, naponta megy a hirig ezen, már vannak kitiltások, de most elzúg a szép kocsink a nyolcszögű tér alatt, és máris *Vörösmarty utca!* ez a felezőpontja az útnak, szinte már túl sok, ami zúgva felárad bennem ilyenkor, ó az Erzsí háza a *Vörösmarty utca 69–71!* első ismerős ház Pesten! Anya meg a következő utcában született! *Szív utca! Szív utca!* arra nekem nem is szabad menni valamiért, de most már jön a *Liget!* a *Liget!* és akkor a csattogva-dobogva rohanó kocsis padján fuldokoltató láz önti el a bensőm görcsösen szorítom az Erzsí kezét, *Körönd, Bajza utca* mormogom és behunyom a szememet, nem akarok látni, fölösleges, *Hősök tere, Allatkert* könyv nélkül tudom, »hol van az az okos fejed«, száguldunk a sötétben az izgatott várakozás kiszáritja a torkom, »sötét van már? elaludt a villany?« szédelgek az ülésen elcsigázva, nyúttan az ölébe omlok, »ó, bárcsak ott lennének már!«, és a *Hősök tere* elhagyása után – irdatlan nagy tér pont a fejünk felett, ilyen gyanús fekete szobrokkal, nyilas fejedelmek, plusz ismeretlen

hős ruszki, rádöntve egy márványtömb, illetve a Megnevezhetetlen Szárnyas Micsoda, ami alatt a dolgozók vállalatilag fősorakoznak, hogy a főtítkár elvtárs dicséreteit topogva meghallgassák, ráadásul kétoldalt ezek a túl nagy oszlopos múzeumok, túl nagy tér, sivít a kőkockákon a szél, döbrögi hely nem szeretem ezt a *Hősök terét*, itt én csak a Jég miatt szállok le, ha néha az apámra való tekintettel, kínosan bedőlő bokákkal korcsolyáznom kell – jaj de ilyenkor egész fájásig el vagyok zsibbadva, oda vagyok már ájulva az Erzsi ölébe, »mikor érünk oda, cucu«, kuncog és simogat, »a türelem rózsát terem cucu!« – – MOST! vallató világosság ingerli lehunyt szemhéjam, *felértünk!* de sose számítok rá, isteni világosság, természetes jófény, *na ez a világ!* kiértünk, hála istennek megint megszülettem, csattogva és végérvényesen itt vagyok s mindjárt kiadós élvezeteknek nézek elébe kitértünk! *győztünk!* kijózanítóan világos keretek közt rohanunk bele a kelekótya Ligetbe, mohón feltérdelek, már látszanak az Állatkert pocsolyszürke sziklái a vaskos-zord szörnyű magas kerítéssel, HOGY KI NE TÖRHESSENEK A VADÁLLATOK! már biztosan jó sok vadállat lábujjhegyen lesi a Földalattit, hogy na jövök-e és hozok-e perecet, eleget, kényúri végkifejlet ez, pazar, felpattanok, rohanok tolakodom a tolóajtónál, a türelmetlenségtől fel-felugrándozva kukucskálok *már látni a kőelefántokat!* lassan a kocsu lassul, az utasok elszürkülnek, hétköznapi lett a varázserdő, a kalauz is félénk már, majdnem előzékeny, kicsit púpos, ősz asszony, készenlében tartja a kulcsát, hogy nyisson, ha megáll végre a mi kattogva és csattogva végállomásra érkező kocsink...”

– és beér, bevánszorog a Moszkva tér alá is, mármint ez a turhakék moszkvai termék, mind az öt fémkoporsó simán végigsiklik az állomás hullafényű peronján. Csikorgás. Szisszenve megnyílnak az ajtók.

„Átjászottam.”

„Most már kijutok. Finis.”

(Folytatása következik.)

Kun Árpád

ESŐKÖNYV

Részlet

Az esőzés kezdete

A tanítónéni kapája alatt egész nap porzott a föld. Ahogy görnyedt a kicsi test, ringott fölötte a kapanyél, mint az árboc. Hosszan, egyenletesen szitált a felvert por, térdmagasságtól le barna ködként. A szelet szinte visszaszívta az időjárás. Az utolsó hangosabb zajt egy varjú csapta, amelyik kora délelőtt erre szállt.

– Szó se lehet róla – kiált fel valamikor sötétedés után. Benn ül már a szobában a